

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон
ба номи Садриддин Айни,
доктори илмҳои таърих,
профессор Н.У. Гаффорӣ
«23» апрели соли 2021

ХУЛОСАИ

кафедраи методикаи таълими химияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

Диссертатсияи Файзуллоева Мукаррама Маҳмудҷоновна дар мавзӯи **«Технологияҳои муосири тадриси фанни химия бо дарназардошти муносибати босалоҳият ба таълим»** дар кафедраи методикаи таълими химияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Файзуллоева Мукаррама Маҳмудҷоновна соли 1999 Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айниро бо ихтисоси «Химия-биология» хатм кардааст. Унвонҷӯ Файзуллоева Мукаррама Маҳмудҷоновна дар давраи омода намудани диссертатсия дар кафедраи методикаи таълими химияи факултети химияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни кору фаъолият намудааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ таҳти рақами 04/243 аз 29 марти соли 2021 аз тарафи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни дода шудааст.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои биологӣ, доктори илмҳои фарматсевтӣ, академики Академияи таҳсилоти ҶТ, профессор Бобизода Ғ.М.

Аз рӯи натиҷаи баррасии диссертатсияи Файзуллоева Мукаррама Маҳмудҷоновна дар мавзӯи **«Технологияҳои муосири тадриси фанни химия бо дарназардошти муносибати босалоҳият ба таълим»** хулосаи зерин қабул карда шуд:

Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот бо он асоснок мегардад, ки имрӯзҳо таҳсилот дар ҳама зинаҳояш бояд дастрас бошад, ки ин тақмили низоми маорифи кишварро тақозо мекунад. Табиист, ки зери тақмили низоми маориф мо раванди баланд бардоштани сифати таълимиро дар назар дорем. Таълими босифат бояд ҳам дар зинаи таҳсилоти томактабӣ ва ҳам мактабӣ таъмин карда шавад. Сифати таҳсилот бешак кафили муваффақияти хатмкунанда буда, минбаъд боиси рақобатпазирии ӯ дар бозори меҳнат ва

сохиб гаштанаш ба салоҳиятҳои барои фаъолияти ҳаётиаш муҳим мегардад. Малакаҳои дар мактаб ташаккулёфта метавонад барои таълими минбаъда дар донишкадаву донишгоҳҳо зарур гарданд.

Таҳлили низоми анъанавии таҳсилот гувоҳи он аст, ки хонандагон дар мактаб танҳо дониш ва таҷрибаи ҳаёти ба даст меоранд. Оё дар чунин вазъият дар хонанда ташаккул додани донишҳои мустаҳкамро, ки метавонанд тӯли тамоми ҳаёти ӯ зарур гарданд, мумкин аст? Масъалаи мазкур аз бӯҳрони низоми донишӣ-равшаннамоӣ дар таҳсилоти муосири кишвар гувоҳӣ медиҳад, ки аз якҷанд омил вобастааст. Яке аз омилҳои асосӣ дигаргуншавии ҳуди феномени дониш мебошад. Дар баробари ин таносуби онро бо таҷрибаи иҷтимоӣ низ дида баромадан зарур аст. Дар ин ҳолат мо муҳимии гирифтани иттилоотро дар назар дорем. Инсон тӯли тамоми ҳаёти худ ба иттилоот ниёз дорад. Он дар тамоми соҳаҳои фаъолияти ҳаёти, аз он ҷумла дар истехсолот ва ҳаёти ҳаррӯза ба ӯ зарур аст. Сабаби ин дар суръати навгониҳо дар илм ва истехсолот мебошад. Чун натиҷа зарурати бо донишҳо пур кардани хотираи кӯдак аз миён меравад.

Гуфтаҳои боло зарурияти дигаргун намудани низоми таҳсилотро ба миён мегузоранд. Раҳёфти анъанавӣ, ки таи солҳои зиёд арзи вучӯд дорад ба гирифтани ҳаҷми ҳарчӣ бештари дониш аз ҷониби кӯдак дар мактаб равона гардидааст. Воқеияти имрӯза чунон аст, ки таҳсилот мебояд ба дархости иқтисодиёт ва талаботи ҷомеа ҷавобгӯ бошад.

Суръати инкишофи ҷомеаи муосир ба низоми таҳсилоти таъсири муайян мерасонад. Бо дарназардошти ин гуфтан мумкин аст, ки мақсади таҳсилоти муосир дар муассисаи таълимӣ – ин омода намудани шахсияти хонанда ба ҳаёт дар ҷомеаи тағйирпазир аст. Дар раванди омодакунӣ дар хонанда бояд чунин сифатҳои муҳим аз қабili созандагӣ, фаъолӣ ва мутаҳарик буданро тақвият дод. Сифатҳои мазкур дар ӯ барои фаъолияти минбаъдаи касбияш зарур хоҳанд шуд. Дар раванди ташаккули универсиализми касбӣ гузариши амсилаи анъанавии таҳсилот ба низоми салоҳиятмандӣ имконпазир мегардад.

Мувофиқан, донишу маҳорат ва малакаҳо бояд ҳамчун воҳидҳои маданият баррасӣ гарданд. Ворид намудани раҳёфти салоҳиятмандӣ ба низоми таҳсилоти муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ба хонандагон имконият медиҳад, то мустақилона амал намуданро дар вазъиятҳои номуайян ва ҳалли масъалаҳои муҳим омӯзанд. Ин зарурият таҷдиди назар намудани мазмуни таҳсилот дар муассисаҳои таҳсилоти умумиро ба миён меорад.

Сатҳи омӯзиш ва коркарди мавзӯи таҳқиқот. Ба масъалаҳои раҳёфти салоҳиятмандӣ ва салоҳиятҳои таҳқиқотӣ олимони аз Тоҷикистон, Қазоқистон, Россия ва дигар мамлакатҳо машғул шудаанд.

Дар асарҳои олимони педагогҳои маъруфи тоҷик аз қабилҳои Афзалов Х.С., Базарова С.Ш., Раҳимов Б., Буйдоқов Х., Зубайдов У.З., Қодиров Б., Қодиров К.Б., Лутфуллоев М., Нуров А., Пахлавонев А., Раҷабов Т., Табаров С., Ҳамрокулов А., Шукуров Т.А. ва дигарон баъзе ҷанбаҳои масъалаи омӯхташаванда баррасӣ гаштаанд.

Масъалаҳои раҳёфти салоҳиятмандӣ ба таълими олимони Қазоқистон омӯхтаанд, аз он ҷумла олимони Чадрина М., Нурахметов Н.Н., Муқанова С., Холикова С., Сулаймонова Р.А. дар асарҳои худ ба раҳёфти салоҳиятмандӣ таъям намуда, мазмуни мафҳуми «салоҳият» - ро таҳлил менамоянд ва оиди салоҳиятҳои заминавии калидӣ андешаҳои худро ибраз доштаанд.

Олимони рус ба масъалаи ташаккул ва рушди салоҳиятмандии таҳқиқотии хонандагон диққати ҷиддӣ додаанд (Александрова Н.А., Гармашев М.Ю., Кривенко Я.В., Никитина Л.А., Скарбич С.Н., Ушаков А.А., Федотова Н.А., Феськова Е.В., Форкунова Л.В. ва дигарон).

Новобаста аз он, ки бисёре аз олимони масъалаҳои ташаккули салоҳиятмандии таҳқиқотии хонандагонро мавриди таҳлилу баррасӣ қарор додаанд, баъзе ҷанбаҳои масъалаи мазкур ҳанӯз ҳам кам омӯхта шудаанд, аз он ҷумла:

- махсусияти ба вуҷуд омадани фаъолияти таҳқиқотии хонандагон дар шароити таҷдиди мазмуни таҳсилот дақиқ нагардидааст;
- сохтори таркибии салоҳиятмандии мазкур муайян қарда нашудааст;
- системаи қорҳои педагогҳо дар самти ташаккули салоҳиятмандии таҳқиқотии хонандагони синни миёнаи мактабӣ қорқард нашудааст.

Мақсади таҳқиқот: воситаҳои афзудани қабули хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумиро ба таъбиқи машғулиятҳои амалӣ дар соҳаи химия бо дарназардошти раҳёфти салоҳиятмандӣ ёфтан.

Объекти таҳқиқот: раванди таълим, ки ба омӯзиши фанни химия дар муассисаи таҳсилоти умумӣ равона гардидааст.

Предмети таҳқиқот: роҳҳо ва воситаҳои таъбиқи технологияҳои таълимии муосир ҳамчун воситаи ташаккули саводнокии табиӣ-илмии хонандагон дар дарсҳои химия.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар ташкили фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ифода меёбанд.

Аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқотҳои гузаронида дар қори диссертатсионӣ ҳулосаҳои таҳқиқот ҷамъбааст қарда шуда, ҳулосаҳои асосӣ мухтасар ифода ёфтаанд, таъсия ва мулоҳизаҳои илмӣ амалӣ ба омӯзгорон ва қормандони раёсатҳои маориф оид ба истифодаи технологияҳои муосири тадриси

фанни химия бо дарназардошти муносибати босалоҳият ба таълим пешниҳод гардидаанд.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот аз инҳо иборат мебошанд:

- таркиби сохторӣ-чӯзӣ салоҳиятмандии таҳқиқотии хонандагони синни миёнаи мактабӣ зимни дарсҳои химия дар шароити таҷдиди мундариҷаи таҳсилот ҳамчун маҷмӯи ташкилдихандаҳои фардӣ, маърифатӣ ва фаъолиятӣ муқаррар карда шуд, ки ба гурӯҳҳои салоҳиятҳои ба шахс, фаъолият ва маърифатнамоӣ нигаронидашуда шудаанд;

- роҳҳои ташаккули салоҳиятмандии таҳқиқотии хонандагони синни миёнаи мактабӣ дар дарсҳои химия дар шароити таҷдиди мундариҷаи таҳсилот ошкор гардиданд;

- давра ба давра татбиқ намудани омӯзиш (ташаккули салоҳиятҳои барои шахс муҳим) ва намоиш додани натиҷаҳои кори таҳқиқотии хонандагон;

- ташаккули муносибати рефлексивӣ (арзёбикунанда) ба кори худ ва натиҷаҳои он;

- намоиши (натиҷаҳои амалияи таҳқиқотии хеш);

- шаклҳои заминавии ташкили фаъолияти таҳқиқотӣ дар ҳар як давраи кор (иттиҳодияҳои эҷодии хонандагон, гурӯҳҳои проблемавӣ-эҷодӣ, конференсияҳои илмӣ-амалӣ).

Муҳимии назариявии таҳқиқот дар дақиқгардонии мазмуни мафҳуми «салоҳияти таҳқиқотӣ», коркарди тамсилаи ташаккули салоҳиятҳои таҳқиқотии хонандагони синни миёнаи мактабӣ дар дарсҳои химия дар шароити таҷдиди мундариҷаи таҳсилот ифода меёбад.

Муҳимии амалии таҳқиқот дар имконияти истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар ташкили фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ифода меёбад.

Муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1. Салоҳиятмандии таҳқиқотӣ ҳамчун натиҷаи ташаккули фаъолияти таълимӣ-таҳқиқотии хонандагон сифати маҷмӯии шахсияти хонанда аст, ки дар омодагӣ ва қобилияти хонанда барои маҳсулноқ татбиқ намудани фаъолияти таҳқиқотӣ дар раванди таълим ифода меёбад.

2. Салоҳиятмандии таҳқиқотӣ – зарфиёти маҷмуии шахсиятӣ аст, ки барои ба роҳ мондани фаъолияти муваффақона тавассути стратегияҳои маҳсулноқи азхудшуда мусоидат мекунад.

3. Салоҳиятмандии таҳқиқотӣ – ин натиҷаи фаъолияти таҳқиқотии дуруст ба роҳ мондашуда мебошад (ичрои кор ё лоиҳаи таҳқиқотӣ, гузаронидани озмоиш, ки гузориш ва таҳлили натиҷаҳоро дар назар дорад).

Саҳеҳӣ (эътиборнокӣ) ва асоснокии таҳқиқотро заминаи назариявӣ-методологии таҳқиқот, ки дар он методҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ (амалӣ) дар якҷоягӣ баромад намуда ба объект, предмет, мақсадҳо ва вазифаҳои тадқиқот, шароитҳои санҷиши тамсилаи коркардшуда, талаботи гузаронидани кори таҷрибавӣ-озмоишӣ, саҳеҳии натиҷаҳои бадастомада мувофиқат мекунанд.

I. Мақолаҳои илмие, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расидаанд:

[1 - М] Файзуллоева М., Бобизода Г. Компетентностный подход в процессе обучения учащихся на уроках химии // Вестник института развития образования. 2019, №4 . – С. 143-148.

[2 - М] Бобизода Г., Файзуллоева М. Формирование ключевых компетенций учащихся на уроках химии // Вестник Академии образования Таджикистана. 2020, №1(34). С. 25-31.

[3 - М] Файзуллоева М. Бобизода Г. Формирование ключевых компетенций учащихся на уроках химии // Вестник Государственного педагогического университета им. С. Айни. 2020, №1. – С. 59-64.

[4 - М] Файзуллоева М., Бобизода Г. Лабораторная работа как форма обучения химии в условиях компетентностного подхода // Вестник Таджикского национального университета. 2021, №8. – С. 227-231.

[5 - М] Файзуллоева М. Бобизода Г. Результаты реализации компетентностного подхода при обучении химии // Паёми донишгоҳи омӯзгорӣ. 2021, № 1(10-11) . – С. 378-388.

II. Мақолаҳои дар дигар нашрияҳо ба таъъ расида:

[6 - М] Файзуллоева М.М. Интегративный подход к обучению химии с применением физичкских знаний учащихся при компетентностного подхода к обучению // Маводи конференсияи илмӣ-методии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Проблемаҳои татбиқи муносибати босалоҳият дар таълими фанҳои табиӣ-риёзӣ ва технологияи информатсионӣ». – Душанбе, 2019. – С. 161-163.

[7 - М] Файзуллоева М.М. Истифодаи табдилоти химиявӣ ҳангоми омӯзиши синфҳои асосии пайвастагиҳои ғайриорганикӣ зимни татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим // Маводи конференсияи илмӣ-методии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Проблемаҳои татбиқи муносибати босалоҳият дар таълими фанҳои табиӣ-риёзӣ ва технологияи информатсионӣ». – Душанбе, 2019. – С. 171-173.

[8 - М] Файзуллоева М.М. Стандарти давлатӣ ва Стратегияи рушди таҳсилоти ба салоҳиятноки нигаронидашуда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон //

[9 - М] Маводи конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Проблемаҳои татбиқи муносибати босалоҳият дар таълими фанҳои табиӣ-риёзӣ ва технологияи информатсионӣ». – Душанбе, 2019. – С. 7-11.

[10 - М] Файзуллоева М.М. Татбиқи муносибати босалоҳият дар таълим ҳангоми омӯзиши мавзӯи «Сулфур. Пайвастагиҳои он дар табиат. Хосиятҳои физикӣ ва химиявӣ он» дар синфи 9. // Маводи конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Таҳқиқи таълими тафриқа». – Душанбе, 2019. – С. 140-142.

[11 - М] Файзуллоева М.М. Истифодаи корҳои мустақилона ҳангоми омӯзиши «Спиртҳо» дар синфи 10 тибқи муносибати босалоҳият ба таълим // Маводи конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Нақши ҳунари мардумӣ ва рушди пойдеории фарҳанги миллий». – Душанбе, 2019. – С. 284-286.

[12 - М] Файзуллоева М.М. Масъалаҳои методии муносибати босалоҳият дар омӯзиши мавзӯи «Методикаи омӯзиши пайвастагиҳои нитрогендор» дар курси химияи органикии мактабӣ // Конференсияи илмӣ-методии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои тамоили салоҳиятнокӣ дар раванди таълими фанҳои тахассусии синфҳои ибтидоӣ». – Душанбе, 2019. – С. 107-111.

[13 - М] Файзуллоева М.М. Татбиқи таълими салоҳиятнок дар омӯзиши мавзӯи «Рибоза ва дезоксирибоза» // Конференсияи илмӣ-методии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои тамоили салоҳиятнокӣ дар раванди таълими фанҳои тахассусии синфҳои ибтидоӣ». – Душанбе, 2019. – С. 111-114.

[14 - М] Файзуллоева М.М. Муносибати босалоҳият ба таълим ҳангоми омӯзиши мавзӯи «Глюкоза ва фруктоза» дар курси химияи мактабӣ // Конференсияи илмӣ-методии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Муносибати босалоҳият дар таълими фанҳои табиӣ-риёзӣ». – Душанбе, 2019. – С. 170-172.

Диссертатсияи Файзуллоева Мукаррама Маҳмудҷоновна дар мавзӯи *«Технологияҳои муосири тадриси фанҳои химия ба дарназардошти муносибати босалоҳият ба таълим»*, ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рамзи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (химия) мувофиқат мекунад, ба ҳимоя тавсия карда шавад.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи методикаи таълими химияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, суратмаҷлиси № 9 аз 23 апрели соли 2021 қабул гардид.

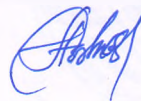
Иштирок доштанд: 17 - нафар.

Овоз доданд: 16 - нафар.

Қарор дастаҷамъона қабул гашт. «Тарафдор» – 16 - нафар.

«Зид» – нест. «Худдорӣ карданд» – нест.

Раисиқунанда,
номзади илмҳои педагогӣ,
мудири кафедраи методикаи таълими
химияи Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ
Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни



Алимов С.Ш.

Суроға: 734003 Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудакӣ,
121 (тел: 918499602), jmavluda@inbox.ru

Сомонаи ДДОТ ба номи С.Айнӣ: www.tgpu.tj

Имзои Алимов С.Ш. - ро тасдиқ мекунам,
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДДОТ ба номи Садриддин Айни



Д. Назаров